

*Інна Агалець,
к. пед.н., доцент,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського,
НАПН України
Ідентифікатор ORCID 0000-0002-5071-9019*

*Світлана Лапаєнко,
к. пед. н., старший науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського,
НАПН України
Ідентифікатор ORCID 0000-0002-0412-6618*

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИХОВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ АНАЛІТИЧНИХ Й РЕФЕРАТИВНИХ
ДОКУМЕНТІВ**
agalec.i@gmail.com
slapaenko@ukr.net

З 24 лютого 2022 р. змінилося життя українського народу, в Україні триває повномасштабна війна. Війська країни-агресора Російської Федерації атакують нашу країну, вбивають і катують наш народ, ворожа авіація бомбить міста і села – знищує цивільну інфраструктуру, лікарні, школи, історичні пам'ятки.

Стрімкі й глибокі соціальні та духовні зрушення, що відбуваються в Україні, спонукають до утвердження людини як найвищої соціальної цінності. Проте вторгнення в нашу країну не могло не позначитися на всіх галузях діяльності нашого демократичного українського суспільства і на освіті зокрема.

У засобах масової інформації міністр освіти і науки України С. Шкарлет розповів, що від початку російського вторгнення на територію України повністю зруйновано або пошкоджено понад тисячу закладів освіти. Проте, незважаючи на складні умови війни, у більшості областей України вже відновлено освітній процес. Діти і молодь навчаються за змішаною і дистанційною формою навчання. За словами С. Шкарлета, «<...> це є свідченням того, що держава живе, адже ми плануємо своє майбутнє, боремося за майбутнє, ми формуємо своє майбутнє» [1].

Попри нав'язану нам війну держава і надалі потребуватиме фахівців нового зразка – інтелектуальних, креативних, цілеспрямованих, динамічних, з високими духовними потребами.

Заклади освіти нашої держави перебувають у складному й непростому процесі, зумовленому умовами воєнного стану і разом з тим спрямованому на входження до європейського освітнього простору, збереження національних освітніх традицій, підготовку фахівців міжнародного рівня і високодуховних людей, здатних до ствердження й збагачення духовних цінностей. За влучним спостереженням академіка В. Кременя, нинішня українська освіта увібрала традиції виховання й освіти від часів Київської Русі, Великого князівства Литовського, Козацької доби, Національного відродження, зберігши дух свободи й незалежності, самостійного мислення, бачення власного національного розвитку та відчуття приналежності до європейської цивілізації [2].

Аналіз стану досліджень і публікацій орієнтирів проблеми виховання свідчить про те, що це є одним із пріоритетних напрямів освітньої системи ХХІ ст., які за своїм статусом зобов'язані не тільки професійно готувати дипломованих фахівців, а й виховувати духовно розвинених громадян. Забезпечення такого поєднання можна вважати одним із найважливіших чинників розвитку духовно-моральних цінностей й фахового становлення освітянської спільноти.

Система освіти України покликана надати пріоритетне значення вихованню патріотизму як ключового складника світогляду зростаючого покоління, його ставленню до рідної країни, національних святинь, любові до мови, почуттю відповідальності за незалежність країни, збереженню духовних і матеріальних цінностей. Засади патріотичного виховання сформульовано видатними українськими вченими-педагогами О. Вишневським, О. Захаренком, І. Зязюном, М. Євтухом, В. Сухомлинським, І. Ткаченком та ін.

Теоретичні і методичні аспекти патріотичного виховання особистості різнобічно розкрито в працях В. Кременя, Ю. Логвиненка (формування національної свідомості й патріотичних цінностей в освітньому середовищі);

І. Беха, К. Чорної (обґрунтування теоретико-методологічних засад становлення громадянина-патріота України); А. Бойко, К. Ващенко, С. Гончаренка, Т. Ільїної, Н. Мойсеюк, О. Сухомлинської (патріотичне виховання як суспільний феномен та його соціокультурна спрямованість); К. Журби, І. Шкільної (проблеми формування національно-культурної ідентичності) та ін.

Національно-патріотичне виховання має стати засобом відродження національної культури, стимулом пробудження моральних якостей, засобом особистісної відповідальності, гарантом громадянського миру, складниками якого є громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне і духовно-моральне виховання [3; 4, с. 648].

Сучасне суспільство існує в умовах значного зростання потоку інформаційних різноманітних джерел для всіх сфер життєдіяльності й в системі освіти України зокрема. Це наукові, навчальні та навчально-методичні праці, в яких представлено результати застосування інноваційних технологій, сучасних методик, рекомендацій тощо, тобто первинні повнотекстові документи, що є базовими серед галузевого інформаційного ресурсу України.

Загальновідомо, що обсяг надходження повнотекстових документів постійно зростає, і перед освітянами постає проблема орієнтації в інформаційному потоці. З огляду на це, за свідченнями науковців, саме системний розвиток науково-аналітичного забезпечення освіти сприятиме зменшенню часових та інтелектуальних витрат на опрацювання різноманітних джерел і пошуку інформації у дослідницькій й практичній сферах педагогічної діяльності [5].

Мета роботи полягає у визначенні ролі інформаційних аналітичних й реферативних документів як засобу оптимізації психолого-педагогічного забезпечення виховної діяльності закладів вищої педагогічної освіти.

Тож особливі вимоги постають перед закладами вищої педагогічної освіти, які мають виховувати освітню еліту на найкращих зразках загальнолюдської моралі, національної свідомості й самосвідомості, патріотичних почуттів та цінностей.

Провідною установою у забезпеченні реалізації окресленої проблематики є Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) – науково-інформаційний центр загальнодержавного рівня. «Зважаючи на виклики сьогодення, входження нашої держави до світового та європейського простору, діяльність ДНПБ відповідно до розробленої Стратегії розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на 2017–2026 рр. спрямовано на вдосконалення науково-інформаційного та бібліотечного супроводу освіти за допомогою побудови інноваційної моделі наукової бібліотеки, яка здатна ефективно забезпечувати сучасні потреби користувачів, володіє потужними базами даних, надає вільний доступ до світових інформаційних мереж і банків даних на основі широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій, орієнтації на інтеграцію внутрішніх і зовнішніх інформаційних ресурсів для сприяння інформатизації й інтелектуалізації суспільства» [6, с. 7].

До зазначених вище інструментів належать інформаційні аналітичні й реферативні документи, в яких висвітлено певні аспекти актуальної проблематики психолого-педагогічного забезпечення виховної діяльності закладів освіти. Серед них: оглядові видання «Інноваційний розвиток освіти в Україні й зарубіжжі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів» (2019 р.), «Діяльність НАПН України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» (2022 р.), випуски довідкового бюлетеня «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки» та інші документи, що постійно поповнюються в ресурсах офіційного вебпорталу ДНПБ (<https://dnpb.gov.ua>).

Наведені інформаційні аналітичні й реферативні документи містять логічно умотивований різновид матеріалів, що висвітлюють стан, результати та перспективи наукового і практичного осягнення актуальних питань психолого-педагогічного забезпечення виховної діяльності закладів вищої та вищої педагогічної освіти в умовах сучасних викликів в освітньому просторі.

Таким чином, використання в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти виховного потенціалу інформаційних аналітичних

і реферативних документів сприяє оптимізації педагогічної діяльності освітян, уможливллюючи зменшення часових та інтелектуальних витрат з пошуку та опрацювання наукової освітньо-методичної інформації.

Література

1. Міністр освіти і науки України долучився до ефіру каналу телебачення – програми «Сніданок з 1+1»: інтерв'ю з міністром освіти і науки України Сергієм Шкарлетом про організацію навчального процесу в умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну // YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=C0rl7b07hKU> (дата звернення: 16.04.2022).
2. Кремень В. Г. Звернення президента НАПН України, академіка Василя Кременя до громадськості з нагоди 30-річчя НАПН України // Інститут педагогіки НАПН України. URL: <https://undip.org.ua/news/zvernennia-prezydenta-napn-ukrainy-akademika-vasylia-kremenia-do-hromadskosti-z-nahody-30-richchia-napn-ukrainy/> (дата звернення: 04.03.2022).
3. Особистісно орієнтовані технології національно-патріотичного виховання учнівської молоді в громадських об'єднаннях : метод. посіб. / авт. кол.: Т. К. Окушко, Ж. В. Петрочко, Н. В. Харченко та ін. ; за ред. Т. К. Окушко. Київ ; Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 198 с.
4. Окушко Т. К., Харченко Н. В. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України / гол. ред. В. Г. Кремень. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 648.
5. Селецький А. Особливості здійснення інформаційно-аналітичного супроводу наук про освіту, психолого-педагогічної теорії та практики (з досвіду діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського). Вісн. Кн. палати. 2017. № 5. С. 19–24.
6. Березівська Л. Д., Тарнавська С. В. Діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України: здобутки та перспективи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (1). С. 1–9. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/issue/view/9> (дата звернення: 06.04.2022).